

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

2019 ΕΤΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

στην Σπάρτη

20 Φεβρουαρίου 2019

Είναι αξιοπαρατήρητο ότι το καλύτερο δημόσιο άγαλμα της σύγχρονης Σπάρτης, ο Λυκούργος της Πλατείας Μητροπόλεως, είναι έργο ξένου, Αμερικανού καλλιτέχνη. Ο γλύπτης έχει μελετήσει την σωματοδομή του Σπαρτιατικού ιδεώδους, έχει μια Δωρικήτητα στην στάση, ισορροπεί μεταξύ αυστηρού και επιδεικτικού. Βέβαια το έργο του εγγράφεται στην σειρά της κλασικότητας Αμερικανικής τέχνης, με τον ρεαλισμό της να αφαιρεί από το ιδεώδες-πραγματικό του κλασσικού και να το αντικαθιστά με μια απόμακρη σοβαρότητα.

Αλλά και πως αλλιώς θα μπορούσε να είναι; Ο καθένας προσλαμβάνει κατά την ιδιαιτερότητα της πολιτισμικής του ταυτότητας – εάν την καλλιεργεί φυσικά. **Εναπόκειται σε μας, αν ξέρουμε τον εαυτό μας, και αν είμαστε ο ιστορικός εαυτός μας, να συνδεθούμε άμεσα, με την χρυσή σειρά του Ελληνισμού, κατ' ευθείαν στην πηγή!** Η σύγκριση όμως του Λυκούργου της άνω πλατείας με τον Λεωνίδα του Σταδίου είναι αποκαρδιωτική. Και δεν θέλω να επιμείνω. **Να πω μόνον ότι άλλο παραλλαγή πρόσληψης και άλλο αποτυχία του οικείου.**

Θεός ο Λυκούργος, όχι απλά ήρωας, για την αρχαία Σπάρτη – και λίγο του αποδίδουν (! Αριστοτέλης). Κυριολεκτικά. Ούτε θεός δεν έχει τέτοια άμεσα και συνταρακτικά αποτελέσματα. Οι θεοί λειτουργούν με υπέρτατη φρόνηση επιλέγοντας κατάλληλες αλυσίδες αιτίων για να προκαλέσουν ένα επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο Ζευσ έβαλε την Έρι να ρίξει το μήλο, να φιλονικήσουν οι θεές, να απευθυνθούν στον όμορφο νεαρό,

να διαλέξει την Αφροδίτη, να του δώσει την Ελένη, να γοητευθεί η σύζυγος του ισχυρού Πελοπίδη, να δονήσει αυτός όλη την Ελλάδα, να εκστρατεύσουν στα Στενά, να ξεπατώσουν την Τροία, να γυρίσουν και να καταρρεύσουν, - να ελαφρύνει η μάνα γη από το βάρος της ανθρώπινης μωρίας, που ήταν από την αρχή η ευχή της Χθονός και ο στόχος του Δία.

Αλλά ο Λυκούργος με μια κίνηση, διαμορφώνοντας το σωστό σύστημα (θεσμούς, δομές, τρόπο βίου, ιδεώδη, καθημερινότητα όλα σε αλληλεξάρτηση και υπολογισμένα για την ιδιοταυτότητα του λαού του), μετέτρεψε τις αδέσποτες αγέλες των σκληροτράχηλων, ευαίσθητων, ορεσίβιων νεαρωδών Δωριέων, τις χρυσές ορδές του Απόλλωνα, που δεν μπορούσαν να χωνέψουν τι θα πει ζωή στην πεδιάδα, έστω και υπό τον Ταΰγετο και παρά τον Ευρώτα και εν μέσω των λόφων, και έτσι απείθαρχοι και ανοργάνωτοι, αφού δεν είχε ακόμη βρει οικεία μορφή το βίωμά τους, ούτε ο θεός τους πλην του αρχέγονου ορθιασμού του, σκοτωνόντουσαν ποιος θα πρωτοθυσιάσει στον βωμό της Ορθίας Αρτέμιδος, και έβγαιναν, αν ήταν, στην θάλασσα από ορεινό δρόμο προς τον Λα αντί του ρου του ποταμού, γιατί έτσι κι αλλιώς δεν το εδύναντο να αντιμετωπίσουν τους προδυο-τριών εκατονταετιών καταρρεύσαντες Αχαιούς που όμως έμεναν ανενόχλητοι για τόσο πολύ δίπλα τους στις Αμύκλες και παρακάτω στο Έλος.

Ο Λυκούργος τους γνώρισε την μεγαλωσύνη τους, τον καταδικό τους εαυτό. Πόσο ωραίος είναι. Βρήκε το σύστημα που τους ταιριάζει – τελείως ιδιαίτερο, μοναδικό, ανεπανάληπτο, *sui generis*. Αυτό γι αυτούς. Και πέταξαν. Δημιούργησαν τις μορφές του μεγαλείου τους. Έφτιαξαν την ουσία του κλασσικού Ελληνισμού. Και στήθηκε στην Σπάρτη ο Άξονας της Ιστορίας.

Και βέβαια πάνω από θεός ο Λυκούργος! Το ίδιο το πεπρωμένο της ύπαρξης, που και ο Δίας σέβεται και δεν πειράζει.

Και όσοι υποτονθορύζουν ότι αυτά είναι «αρχαία», ας πάνε να δουν το Lincoln Memorial στην Ουασιγκτόνα – *mutatis mutandis* ασφαλώς.

Και για το τι πέτυχε η Σπάρτη υπό τον Λυκούργειο Δωρικό «Κόσμο» της, να ένα πρόχειρο εργαλείο αναφοράς στο Θαύμα, όχι σαν τα τετριμμένα μεγαλοστομιακά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ «ΘΑΥΜΑΤΟΣ»

Στην Σπάρτη εμπεδώθηκε η Δωρική ουσία του Ελληνισμού

1/ Εδραιώθηκε και αναπτύχθηκε η Απολλώνια λατρεία και η Ολύμπια θρησκευτικότητα.

Στους Μυκηναϊκούς χρόνους δεν φαίνεται να απαντά ούτε το θείο όνομα του Απόλλωνα. Αντίστροφα οι Ολύμπιοι θεοί είναι εξαπολλωνισμένες μορφές προηγούμενων λατρειών στον χώρο μας. Οι Δωριείς κατά την αρχέγονη κατάσταση τους Απολλώνιο φάσμα "έβλεπαν" οδηγό και αρχό στις επιδρομές και μετακινήσεις τους. Ο Κροίσος αναφέρεται σε αυτόν ως "τον θεόν των Ελλήνων". Η Απέλλα είναι η συνέλευση των πολιτών υπό τον Απέλλωνα (Απόλλωνα) στην Σπάρτη.

2/ Στήθηκε η πρώτη Ελληνική, κυρίως και αυστηρά, πόλη.

Η Ελληνική πόλη ορίζεται στην αντιπαράθεση προς τον Μυκηναϊκό κεντρικό οικισμό και το πρωταρχικό χωριό. Αντί της ισχυρής οχύρωσης με εστία το ανάκτορο του άνακτος, τώρα έχουμε αρχικά και πρακτικά ανοχύρωτη οίκηση (η Αθήνα οχυρώθηκε αποτελεσματικά τον 5ο αι. υπό την στρατηγική της ηγεμονίας) με κεντρικά σημεία πολεοδομικής οργάνωσης τον ναό, την αγορά και το γυμνάσιο. Άναξ είναι πια ο θεός, κατ' εξοχήν ο Απόλλων. Οι άλλες "πόλεις" επί μακρόν εκράτησαν τον βασιλέα από την Μυκηναϊκή κοινωνική δομή, στην Σπάρτη υπήρχαν δύο βασιλείς, με περιορισμένη εξουσία, στην ουσία στρατιωτική.. Η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου παρέχει αρχετυπικά και πρώιμα (~ 820 π.Χ.) τα ουσιαστά χαρακτηριστικά της Ελληνικής πόλης: η θεία επιτροπεία, η τήρηση των "φυλετικών" και τοπικών διακρίσεων ("φυλάς φυλάξαντα και ωβάς ωβάξαντα"), checks and balances, δύο βασιλείς, γερουσία αρίστων εκλεγόμενων εφ' όρου ζωής, διατύπωση από τους αρχηγέτες και τους φρονίμους ολοκληρωμένων προτάσεων κα τελικό κύρος των αποφάσεων και έγκριση της καλύτερης από την Απέλλα των Ομοίων (πολιτών), που συνέρχεται σε τακτά διαστήματα σε ανοικτό χώρο ιδιαίτερης σημασίας..

3/ Ανεδύθη η Ελληνική πλαστική Μορφή, με την πλήρη και ειδική έννοια.

Σε ορειχάλκινα ειδώλια Σπαρτιατικής τέχνης (Απόλλων Αμυκλαίος) παρατηρείται περί το 700 π.Χ. η ανάδυση της μορφής, πέρα από το σχήμα, την δομή και την "ρεαλιστική" απεικόνιση. Γλυπτικά ο Κούρος της Φιγαλείας ανήκει στην πρώτη εμφάνιση της μνημειακής πλαστικής μορφής σε πέτρα, λίγο παραπάνω από μισό αιώνα αργότερα. Τέτοιου ύφους, μορφολογίας και προέλευσης είναι και η Άρτεμις της Νικάνδρης από την Δήλο. Οι ακολουθούσες "Σχολές" προκύπτουν από την ιδέα της μορφής εκείνου του Κούρου και την Σπαρτιατική πλαστική παράδοση. Αλλά η Μορφή είναι γενικώτατης σημασίας: Ελληνική μορφή δίνει στην ανθρώπινη κοινωνία η Ρήτρα του Λυκούργου.

4/ Δημιουργήθηκε η Λυρική, Μελική ποίηση.

Ο Αλκμάν στην Σπάρτη αρχίζει την Δωρική Λυρική ποίηση, σε αντίθεση προς την Επική, την Ελεγειακή και την Ιαμβική. Πρώτος στον Λυρικό "Κανόνα" των λογίων της Ελληνιστικής εποχής. Το Δωρικό βίωμα της ταυτότητας αιωνιότητας των θεών, μυθολογικού χρόνου των Ηρώων και παρόντος του ποιητή, τραγουδιστή, χορευτή, βρίσκει την τέλεια μορφή του. Η πρώτη (Τέρπανδρος) και δεύτερη (Θαλητάς, Ξενόδαμος, Ξενοκρίτος, Πολύμνηστος, Σακάδας) κατάσταση της μουσικής πραγματοποιείται στην Σπάρτη. Συρρέουν εκεί οι διαπρέποντες καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα. Ο πολιτισμικός οργανισμός συνεχίζεται μέχρι τον Βαθυκλή από την Μαγνησία στον Μαίανδρο, αρχιτέκτονα και γλύπτη του μνημειακού Αμυκλαίου, λίγο πριν το μέσο του 6ου αιώνα π.Χ.

5/ Γεννήθηκε και συστηματοποιήθηκε η Ελληνική παιδεία, ως Σπαρτιατική αγωγή, με τους δύο πόλους γυμναστική και μουσική (ποίηση, χορός).

6/ Καλλιεργήθηκε η ταυτότητα αθλητικής, χορευτικής και μαχητικής αρετής.

Η μορφολογική τελειότητα εξασφαλίζει λειτουργική ικανότητα και αποτελεσματικότητα. Το κάλλος δεν είναι απλή αισθητική κατηγορία αλλά οντολογική ολοκλήρωση. Συνίσταται στην σωστή αναλογία και σχέση των μερών ενός όλου μεταξύ των και προς το όλον. Αυτή η σύμμετρη ανάπτυξη των μελών του σώματος δίνει ομορφιά αλλά και δύναμη λειτουργικότητας όπου χρειάζεται - στους αθλητικούς αγώνες, στον χορό, στην μάχη. Αγγειογραφίες Λακωνικές απεικονίζουν μονομαχούντες οπλίτες σε στάσεις χορευτικές. Αντίστροφα οι

Σπαρτιατικοί χοροί ήσαν απομιμήσεις επιδεικτικές γυμναστικών ασκήσεων και πολεμικής σύγκρουσης. "Καλός καγαθός" ακριβώς σημαίνει όμορφος και ωφέλιμος - τα δύο πάνε μαζί. Fitness as the optimal state of bodily development makes one fit to perform the tasks proper to his nature and make-up. Επί πλέον η άριστη κατάσταση έχει σαν φυσικό επακόλουθο (σε ένα πολιτισμό μάλιστα που λατρεύει (=ερωτεύεται) την μορφολογική τελειότητα ως κάλλος) εκείνη την ιδιαίτερη εσωτερική υπερηφάνεια που κάνει τον κάτοχο της ανδρείο και αλύγιστο σε επιρροές και καταναγκασμούς. Αυτή είναι η ουσία του αρχαϊκού "εσθλού", στον οποίο χαρακτηριστικά και αποκαλυπτικά αντιτίθεται ο "δειλός". Και αυτή η καλλιέργεια είχε την μέγιστη έμφαση στην Σπάρτη. Έτσι εξηγούνται τα ποιήματα του Τυρταίου και οι συμπεριφορές των 300 πριν την μάχη των Θερμοπυλών. Στην μάχη οι Σπαρτιάτες έβαιναν υπό την μουσική αυλού (όχι σαλπίγγων) τραγουδώντας παιάνες στον Απόλλωνα. Προ της μάχης ο βασιλεύς εθυσίαζε στον Έρωτα και στις Μούσες.

7/ Συνελήφθη η ιδέα και το νόημα των Ολυμπιακών αγώνων και της οπλικής φάλαγγος.

Οι οπλίτες της φάλαγγος ως κίονες του "πτερού" ενός ναού. Τελειότητα ενός εκάστου και αρμονία των "ομοίων". Το ταίριασμα των λίθων εξασφαλίζει μέγιστη συνοχή και αντοχή χωρίς "συνδετικό". Οι Δωρικές ιδέες και παιδεία της Σπάρτης έκαναν την Σπαρτιατική φάλαγγα αήττητο σε συστάδην μάχη. Εκεί απέδιδε η γυμναστική τελειότητα της Σπαρτιατικής αγωγής και τό ήθος που η παιδεία αυτή απογενούσσε ως φυσικό επακόλουθο. Σπαρτιατική και η αντίληψη της "θυσίας" εαυτού στους θεούς. Ο νεαρός Σπαρτιάτης έκανε τον εαυτό του ίνδαλμα του Απόλλωνα - γι αυτό Αρχαϊκοί Κούροι και Απόλλωνες είναι πρακτικά ταυτόσημοι. "Άγαλμα" εσήμαινε εφ' ω αγάλλεται ο θεός. Και ο Απόλλωνας αγάλλεται βλέποντας εικόνες του εαυτού του - στα αγάλματα και στα ζωντανά αγάλματα των Λακεδαιμόνιων. Προσφορά εαυτού στην τελειότητα της ακμής του έκανε ο αθλητής στον Ολυμπιακό αγώνα - σαν να φτιάχνεις αγάλματα ζώντα και εν κινήσει, σε κίνηση που αναδεικνύει την τελειότητα της μορφής τους. Λατρεία του θεού με αθλητικό αγώνα είναι Ελληνική ιδιοτυπία, και αυτή είναι η ουσία της Ολυμπίας. Ο Λυκούργος παρεδίδετο ότι συνήργησε με τον Ηλείο Ίφιτο στην πρώτη έκτακτο θέσπιση των Ολυμπιακών αγώνων υπ' αυτό το πνεύμα προς το τέλος του τρίτου τετάρτου του 9ου π.Χ. αιώνα. Ο Θουκυδίδης υπερτονίζει την σημασία της Λακεδαιμόνιας αρχής στην ιδέα της γυμναστικής τελειότητας και γύμνωσης, ως καιρίων χαρακτηριστικών που διακρίνουν το Ελληνικό από το Βαρβαρικό, απολίτιστο και πολιτισμένο. Η γύμνωση, Σπαρτιατικής έμπνευσης, αποτελεί την ορατή έκφραση της έμφασης στο κάλλος ως τελειότητα μορφής και θεία απο-

κάλυψη. Το Είναι, το Απόλυτο, ο Θεός φανερώνεται στον Ελληνισμό και δεν κρύβεται. Κρυφό είναι το λάθος, το κίβδηλο, το απατηλό, τελικά το άσχημο.

- [Αυτά τα σημεία αποτελούν μερικές θεμελιώδεις διαστάσεις της όλης θεωρίας για την κοσμοϊστορική σημασία της αρχαίας Σπάρτης. Εμπεριστατωμένες αναλύσεις του συνολικού φαινομένου-θαύματος περιλαμβάνονται στους υπό έκδοση τόμους των σχετικών μελετών μου].

Ένα γοητευτικό (κατοπτρικό) S – σύμβολο του σωστού «στησίματος» από το *contraposto* του Πολύκλειτου, στην στάση του Βυζαντινού Εσταυρωμένου και στους Σκλάβους του Michelangelo, μορφή της φλόγας πύρινης αναφοράς για να επικαλεσθούμε τον τελευταίο – αρχίζει από την Ακρόπολη και τον ναό της Χαλκιοίκου Αθηνάς, περνάει από την Αγορά (το επί των λόφων πεδίο πίσω και πάνω από το τωρινό Στάδιο και μπροστά, νότια του Ισσωρίου), με φυσική κατάβαση πηγαίνει προς τον αρχαίο πόρο-γέφυρα (Βαβύκα) του Ευρώτα περνώντας κατά μήκος της φοράς των υπολειμμάτων περί το αποτρόπαιο Αντι-Μουσειακό εξάμβλωμα ΦΙΞ, στρέφεται προς νότο, ακολουθεί από δεξιά τον ρου του ποταμού, και χαμηλά, όπου χύνεται ο παραπόταμος Τίασσα, επανακάμπτει προς ανατολάς και βορρά καταλήγοντας στο ύψωμα του Μενελαίου.

Είναι ένας τόπος ειδυλλιακής ομορφιάς με φόντο την αρρενωπή επιβλητικότητα του Ταυγέτου. Αρχαιολογικά είναι κατάστικτος από μνημεία και τοποθεσίες εμβληματικού χαρακτήρα για την Σπάρτη της ακμής, εκείνη του θαύματος. Λίγο πάνω από την Βαβύκα, το ρέμα Κνακίων σηματοδοτεί τον χώρο των Απελλών, όπως καταγράφεται στην Μεγάλη Ρήτρα της αρχής πιθανώτατα του τελευταίου τέταρτου του 8^{ου} π.Χ. αιώνα. Απέναντι ο Θόρναξ και το ιερό του Απόλλωνα που προστάτευε την Σπάρτη από βορρά, συζυγές του Αμυκλαίου Απόλλωνα στον νότο. Κατά σειρά μετά, και με τον τρόπο που περιηγείται ο Παισανίας, ο ναός του Λυκούργου νότια της γέφυρας, το ιερό του Αστραβάκου, το Ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος. Πολλά άλλα σημαντικά σημεία της αρχαίας Σπάρτης ξέρουμε που περίπου ήσαν. Αρχή και τέλος αρμόζον του S, η Ακρόπολη και το Μενελαίον.

Το παραευρώτιον S συνιστά από μόνο του ένα συνηγμένο φυσιολατρικό, ιστορικό και αρχαιολογικό «πάρκο», πολυδύναμο χώρο πολιτισμού και αναψυχής. Να (ένας τρόπος) πως ανεβάζεις την Σπάρτη εκεί που της αξίζει. Με το να παίρνεις σοβαρά την μεγάλη παράδοσή της.

Και εννοώ το «θαύμα» της.

Και αυτό αφορά στην αρχαϊκή κυρίως, και, εν υφέσει, την κλασσική εποχή.

Τώρα πως γίνεται και ό,τι βλέπει κανείς να «αναδεικνύεται» στην πόλη, ή να σπρώχνεται εις ανάδειξη, έχει να κάνει με την Ρωμαϊκή εποχή, - όσο υστερώτερος αρχαίος κόσμος φαίνεται να λέει ο «κανόνας» τόσο καλύτερα, - ας απαντήσουν οι Σπαρτιάτες. Κάποιος γραφικός συνομωσιολόγος θάλεγε τι χρειαζόμαστε αποδείξεων. Φοβάμαι όμως ότι πρόκειται για την έσχατη συνομωσία, αυτή της μωρίας, που ποτέ δεν αποκαλύπτεται: γιατί πώς να απο-καλύψεις το φανερό; Στην μωρία βάζω και την πονηρή λογική: γι αυτό βρίσκουμε ρευστό, αυτό θα κάνουμε. Αλλά αυτή η κουτοπονηριά δεν αποτελεί μόνο το άλλο πρόσωπο της διαφθοράς, (το δυσανάλογο κέρδος σε κάτι ωφέλιμο δεν είναι διαφθορά, είναι λάθος καταμερισμός, και διορθώνεται αυτόματα σε ένα καλώς λειτουργούν σύστημα) – το ασύγκριτα χειρότερο είναι ότι καταντά τον ίδιο τον άνθρωπο, και αυτόν που την μεταχειρίζεται, «διαθέσιμο απόθεμα». Και ακόμη χειρότερα, στα άπατα των απάτων: καταλήγουν όλα αυτά στο έγκλημα έσχατης καθοσίωσης, στην συνομωσία κατά του εαυτού σου, στο αμάρτημα κατά του Πνεύματος, στην αλλοτριώση από την πολιτισμική ταυτότητά σου.

Το S θα έπρεπε να αποτελεί το ίνδαμμά της πόλης. (Συνεχίζει και πάρα κάτω με άλλη αποφυάδα του μέχρι το Αμυκλαίο, σαν αρχαίο διακοσμητικό.) Οι σοβαροί σε παίρνουν σοβαρά αν σέβεσαι τον εαυτό σου. Δεν θάρθουν να δουν αυτό που το έχουν μυριάκις καλύτερο, αλλά αυτό που δεν έχουν και όμως βαθειά επιζητούν. Το συγκριτικό σου πλεονέκτημα εξαρτάται από την καλλιεργημένη ταυτότητά σου.

Το S βρίσκεται σε εγκατάλειψη – όχι, λάθος το λέμε έτσι, μια χαρά θα ήταν αφημένο στην φύση του, -- το S προσβάλλεται από την περιθωριοποίηση που του επιβάλλει ο άνθρωπος (να μη πω ο Σπαρτιάτης), και θα προσβληθεί σε άλλο επίπεδο ανήκεστης βλάβης από την «αξιοποίηση» που του ετοιμάζει. Η θέα είναι μελαγχολική – πρέπει συνέχεια να αφαιρείς την σημερινή παρουσία της Σπάρτης από το φυσικό

τοπίο, αντί να χαίρεσαι την συνέχεια από την αρχαία στην νέα στον ίδιο τόπο.

Η Απέλλα της Μεγάλης Ρήτρας έργο του Λυκούργου. Ο ναός του κάπου στο μέσον. Και το ιερό της Αρτέμιδος πάρα κάτω, όπου και εκεί εμφανίζεται η δράση του: τελετουργίες άγριες χθόνιας γονιμότητας μετουσίωσε σε σκληρές δοκιμασίες επίδειξης του Δωρικού ιδεώδους.

Ο Λυκούργος πατήρ πατρίδος για την Σπάρτη, pater patriae.

Και στην νέα Σπάρτη του πως τιμάται; Το άγαλμα του Αμερικανού γλύπτη. Και ένας κύριος δρόμος με λάθος κατεύθυνση. Σαν να επιζητείται η σύγχυση, η λεωφόρος από την αρχαία αγορά προς την έξοδο των Αμυκλών καλείται Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ενώ η άλλη που την τέμνει ορθογώνια και βλέπει στον Μυστρά και περνάει από την Μητρόπολη, Λυκούργου. Αυτό θα πει «ονομάτων επίσκεψις»!

Τα χρονολογικά περί Λυκούργου έχω διαπραγματευθεί με την μελέτη «Λυκούργος – Δωρικός «Κόσμος» Πόλης, Ποίησης και Άθλησης», στην σειρά: Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού, VIII (ανηρτημένη στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»). Η λογία χρονογραφική «ορθοδοξία» του Ερατοσθένη και Απολλόδωρου αντιστοιχούσε την επιτροπεία του Λυκούργου στον θρόνο υπέρ του βρέφους ανεψιού του Χαρίλλου στο 884 π.Χ. Είναι μάλλον υψηλή για τον εναρμονισμό με τις λοιπές πληροφορίες περί του Λυκούργου, όπως εξηγώ στην παραπάνω έρευνά μου, αλλά αν την λάβουμε για συμβολική χρήση, είμαστε μόλις 2 χρόνια μετά τα 2900 χρόνια του.

Ευκαιρία να ανακηρύξουμε το 2019 έτος Λυκούργου και να αφιερωθούμε στην μνήμη του θείου ανδρός. Η δική του Σπάρτη είναι η μεγάλη και αληθινή Σπάρτη.

Και να αναδείξουμε εν δοξαστική επιφάνεια την λωρίδα τουλάχιστον, από το μέγα S, μεταξύ Απέλλας και Ναού του.